

לע"נ מרת יהודית
רוזנברג
בת הר"ר מיכאל ע"ה
נלב"ע ל' ניסן תשע"ג

נר לשולחן שבת

אחרי מות קדושים גליין 402

בכל עניני העלון
נתנאל רוזנבליט
רח' צבי 21 ב"ב 5791486
ner4499@gmail.com

פורים בימים אלו...

בעיר איזמיר התגוררו מספר משפחות שמוצאן היה מהאי כיאן, אשר חגגו 'פורים' ביום ח' באייר, לזכר נס שארע להם ביום זה. **זהו סיפור הנס:** צבאו של המלך פרדיננד הראשון, שבא לכבוש את האי מהטורקים, נמלט לאחר שרוח סערה הלמה בספינותיו. **האגדה מספרת** כי אישה אחת הניחה מחבת לוחט ליד תותח טעון באבק שריפה, התותח התפוצץ ברעש אימים, וגרם למנוסת הצי הספרדי. לכן נקרא גם בשם "פורים דילה סניורה". **באיזמיר** היו גם משפחות שמוצאן מהעיר אנקרה [אנגורה] אשר חגגו את 'פורים אנגורה' ב"א אייר. צאצאי שתי המשפחות המשיכו במנהגם וחגגו באותם הימים 'פורים' גם באיזמיר. **הגאון רבי חיים פאלאגי** הורה לשואלים, כי גם מי שאמו מוצאה מאותן הערים, חייב לחגוג פורים בימים אלו, כי בן חייב לנהוג במנהגי יום טוב שאמו קיבלה (עיין תוס' עירובין מא.). **ויש מהם שמסתפרים** בימים אלו, אפילו שהימים ימי ספירת העומר, כי הוא יום טוב שלהם. **לימים** החל להיות נפוץ היתר משונה באיזמיר: אנשים שאינם מבני המשפחות הללו, לקחו כסף מבני המשפחות שחגגו פורים, ובכסף זה היו משלמים לספר ומסתפרים... **רבי חיים פאלאגי** יצא חוצץ נגד מנהג זה וכתב: "טעות בידם, כי אין בזה היתר כלל". (מועד לכל חי"ו ה')

בין המשרתים היו יהודים כשרים שאכילת הנבילות הזו העלתה את חרונם. אחד מהם ניגש לחכם רבי שאול מולכו וסיפר את שראו עיניו. רבי שאול נתמלא חימה, והחרים את הצעירים. **כאשר שמע** הקונסול, סניור שלמה פרננדיס כי הוטל חרם על אחיו, כעס מאד. ניגש אל חבריו הדיפלומטים, סיפר להם את שארע, ויחד רכבו לארמון המושל וביקשו את התערבותו. **באותן השנים** למושלים התורכים במחוזות האימפריה העות'מאנית היו הוראות ברורות - חובה עליהם למלא את משאלות הקונסולים. לפיכך שלח המושל שני חיילים לביתו של חכם רבי שאול מולכו, והורה לו לבוא לפניו. **הקול נשמע** בעיר כי הרב נקרא אל המושל. לא עבר זמן רב ומאות יהודים התאספו סביב ביתו. הרב יצא, ואחד מגבירי העיר הושיבו על סוסו הלבן. פנה הרב לארמון והקהל איתו, וככל שהרב התקדם לכיוון הארמון ליווהו המון רב, יותר ויותר. **בטרקלין הארמון** המתינו הנאספים הנכבדים. לשמע הרעש מבחוץ ניגש המושל אל החלון, ובראותו את קהל האלפים הנע כגל שחור בעקבות פרש צנום על סוס לבן, נתקף בפחד מפני מרד או התקפה... **הכל רצו לחלונות**, משרתים, שרים, צעקות, קריאות. שומרי הארמון התרוצצו, חיילים הוזעקו, חרבות נשלפו וכידונים הורמו, בקיצור מהומה רבת...

כאשר התקרבו הצועדים, נרגעו יושבי הארמון בראותם כי זו תהלוכה איטית, והפרש בראשה הינו הרב הראשי... **נכנס רבי שאול לארמון** ושאל: "כבוד המושל, מדוע זימנת אותי?" השיב המושל: "הגיעו עליכם תלונות חמורות! מדוע כבודו הטיל חרם על הצעירים המכובדים שיצאו לטיול?" **"לא עלי תלונתו"**, אמר רבי שאול, ובדברו הוציא מכיס גלימתו ספר ישן ובלוי - "אורחות צדיקים". עלעל בו עד שהגיע לעמוד שם נכתב: 'כל אוכל עוף שלא נשחט כדין נקרא חוטא, ויש להטיל עליו חרם!' **רבי שאול** קרא את הדברים והוסיף: "לא עשיתי דבר מעצמי, רק מילאתי אחר דברי זקנו של המתלונן, החכם המפורסם רבי שלמה פרננדיס, מחבר הספר הזה!" כל הנוכחים נדהמו ונשארו פעורי פה בשומעם דברים אלו... **המושל הפר** את הדממה, ופנה אל יעקב פרננדיס: "נדמה לי כי תלונתך אינה מוצדקת, סבורני כי גרמת טורח וצער לחכם באשי שלנו, ועליך לבקש את סליחתו!" **ניגשו כולם**, נישקו את ידי רבי שאול, וביקשו מחילה. אחרי כן ניגש המושל בעצמו וביקש שהרב יברך אותו, ורבי שאול ברכו.

ביום ראשון יחול יום הזכרון לגאון חכם רבי שאול מולכו, רבה התקף והנערץ של סלוניקי, נפטר י"א אייר תר"ט "והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה ובין העוף הטמא לטהור ולא תשקצו את נפשותיכם... ואבדיל אתכם מן העמים". (כ"ב-כ"ו) **החרם היה כלי נשק יעיל** נגד פורצי גדר בסלוניקי. היתה זו התראה עד אשר המוחרם היה בא לבקש מחילה שלש פעמים - שני, חמישי ושני, ובזה בדרך כלל היתה נפתרת הבעיה. **היה גם 'החרם הגדול'**, בו התאספו רבני העיר בבית הכנסת עם פתיחת ארון הקודש, נרות שחורים, שופרות וכו', ותוצאותיו היו קשות ומרות למוחרם, וטוב ממנו המוות! **הגאון רבי שאול מולכו** לא נמנע מלהשתמש בנשק זה בשעת הצורך. סיפרו עליו כי כל אלה שהטיל עליהם חרם מתו בתוך שלושים יום! בין המוחרמים היה אפילו ז'ק יעקב פרננדיס, אחיו של הקונסול האיטלקי בסלוניקי. ומעשה שהיה כך היה: **חבורת צעירים** מבני המשפחות המשכילות של סלוניקי יצאה לבילוי מחוץ לעיר, אל "קמפניה די אורומג'יק". רצונם היה לחקות את בני הגויים העשירים. הצעירים יצאו לציד עופות, וציוו על המשרתים לצלותם ולהכין מהם מטעמים לאכילה.

המחזה היה נוגע ללב. כאשר נודע לקהל שבחוץ את שארע פרצו בקריאות נלהבות: "יחי אדוננו, יחי הסולטן".

יצאו המושל והמכובדים ללוותו, אך עשה רבי שאול מספר צעדים והתרחק מהארמון, פרץ קהל האלפים בשירה אדירה 'מפי קל יבורך כל ישראל', וכך ליווהו בשירה וריקודים עד ביתו. **פנה המושל ואמר לנוכחים בהתפעלות:** "ראו כמה אהבה והערצה רוחשים היהודים לרבנים שלהם".

נוסיף בזה, על אף בקשת הסליחה נפטר יעקב פרננדיס בפתאומיות תוך שלושים יום!

הספר "אורחות צדיקים" חובר בידי הגאון הצדיק רבי שלמה חיים פרננדיס, והינו ספר מוסר והנהגה על פי האר"י הקדוש ורבי חיים ויטל.

ביום ראשון יחול יום הזכרון לגאון רבי אליהו שמעא הלוי ראב"ד ארם צובא, נפטר במגיפה י"א אייר תקע"ד

"לא תעשו עול במשפט ... בצדק תשפוט עמיתך". (י"ט ט"ו)

מעשה ביוסף שעקר דירתו מהעיר חלב. בשל כך נאלץ למכור את כלי ביתו ובנוסף עליהם גם את ספר התורה שלו, כיון שלא ידע שיש איסור במכירתו.

לאחר זמן נודע לו מאיסור זה, ויוסף שהיה ירא ה' שחושש אפילו מחטא קל, שלח לקונה מכתב, דרך בקשה שיחזיר לו את ספר התורה, והוא ישיב לו את הכסף, כדי שלא ישל באיסור.

הקונה טען כי הוא זכה בספר תורה, ואדרבה, אם יחזיר את הספר הוא יחשב כמוכרו, ואין אומרים לאדם 'חטא בשביל שיזכה חברך', ועוד יותר, מה זה יעזור אם הוא יחזיר את ספר התורה ליוסף, הרי יוסף כבר עבר על האיסור במכירה.

נשאל הגאון רבי אליהו שמעא עם מי הצדק.

השיב: עיקר דין זה נכתב במסכת מגילה (טז) **ומרן הבית יוסף פסק באורח חיים:** "ספר תורה של יחיד יש אומרים שמותר למוכרו ולעשות בדמיו כל מה שירצה, ויש מי שאוסר". **אמנם ב"ורה דעה פסק מרן:** "ואינו רשאי למוכרו, אפילו יש לו הרבה ספרי תורה", וצריך עיון!?! (א"ח קמ"ג י"ו, י"ד רפ"ב, י"ד ע"ר - בסתירה זו דנו רבים) **על כל פנים** הכלל הוא - כיון שהב"י משתמש בדעה הראשונה בלשון רבים ומסיים בלשון יחיד, יש לנהוג כרבים ולא כיחיד. [ועיין "יד מלאכה" המביא את דעת כנה"ג שאולי הב"י חזר בו מכלל זה].

לפיכך, כיון שיוסף לא ידע מהאיסור ממכרו ממכר, ואם הקונה יחזיר לו זה מכירה מחדש, שיש בה סרך איסור לדעת הרמב"ם והריב"ש. לכן על יוסף לקחת את כסף המכירה ולקנות בו ספר תורה אחר, או יתן את הכסף לפרנסת תלמיד חכם, שעל זה כתב הריב"ש שהוא בכלל לימוד תורה.

(ש"ת "קרבן אשה" ט')

ביום רביעי יחול "פסח שני"

כתב היעב"ץ שגילו לו מן השמים מה הטעם שנקבע "פסח שני" ל"ד באייר, שהרי להטהר מטומאה די בשבועיים.

אלא לפי שבשנה הראשונה לצאת בני ישראל ממצרים אכלו מצות עד ליל ט"ו באייר, מכאן שנס יציאת מצרים וקדושת הפסח והמצה נמשכים עד אותו לילה. לכן ב"פסח שני" מצה וחמץ עמו בבית, כפי שהיה בצאתם ממצרים. (בית יעקב - חודש אייר)

כתב בעל ה"ערוך לנר" בראש אחת מתשובותיו: "אלטונה ט"ו אייר תרי"ב. בליל זמן אכילת פסח שני, למען קיים 'כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה', ראיתי לחקור איזה חקירות בעניני מצוה זו. הנה ..."

מרן החזו"א לא אכל מצה, ואף התבטא שיש בזה משום "בל תוסיף", שמוסיפים מצוה שלא כתובה בתורה. מרן הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי היה אוכל מצות בסעודת הצהריים ב"ד.

(אורחות רבינו ח"ב, "מעשה איש" ח"ג)

הגר"א נמנע לאכול אחרי הפסח מצה שיוצאין בה ידי חובה בפסח. וכל זה להיכר לעשיית המצוה, שאין עושים אותה להנאתה, אלא מפני גזירת הבורא.

(מעשה רב"ק פ"ה)

ה"אבני זר" ביאר מפני מה העולם נהגו לעשות זכר לפסח שני ביום י"ד ולא בליל ט"ו, כי הלילה הוא זמנו ואז יעבור ב"בל תוסיף" אף בלא מתכוון למצוה, ואילו ביום י"ד שאינו זמנו, לא עובר אלא אם מתכוון.

המהר"ם אש וחונתנו מהר"ד דייטש קבעו סעודה ברבים ב"ד, ובליל ט"ו אכלו מצה וביצה, ולמדו הלכות פסח שני. (זכרון יהודה)

אצל ה"מנחת אלעזר" אכלו ברוב עם ביום י"ד מצה, מרור וחזרת כתושה בסעודה, ובליל ט"ו דקדק לאכול מצה. (דרכי חיים

ושלום) האדמו"ר מקלויזנבורג ערך סעודה עם מצות וחלה ... שר את הפיוט 'קל בנה' מההגדה, ואמר דרוש על סוגיית 'טמאי

מתים'. (צאנז) האדמו"ר מסאטמר סעד יחד עם עשרה אנשים, ואכל מצות ומרק וקניידלך עשויים מקמח מצה, וכן

בשר וחרמזלך שנעשו מפוררי מצות... וגם בליל ט"ו. (מהזור פסח)

כתב הגאון רבי חיים פאלאג'י: "פסח שני" ירבה בשמחה קצת, כי קדוש היום כמו שכתב החיד"א. ומי שחננו ה' בעושר יהיו על שולחנו תלמידי חכמים וצנועים, ומקיים 'כל דכפין' כפסח ראשון. **ועטרת ראשי,** אבי מורי הסתפק אם מותר לאכול צלי בליל ט"ו שהוא זמן אכילת הפסח, ודן בזה. (מועד לכל חי, "פה ללב" ח"ה תע"ו)

"מנהג קדום בצפת, בפסח שני" עולים על קבר רבי יהודה בר עילאי, מדליקים נרות ומתפללים. והולכים לקברים הסמוכים לו ... והדרך היא מלאה, זה הולך וזה בא". (שערי ירושלים" ט')

בליל י"ד יעשו הדלקה והילולא בטבריה על קבר רבי מאיר בעל הנס. וביום ההוא אין אומרים תחנון, ולא סליחות, ולא מתענים בו תענית בה"ב בכל ערי ארץ הקודש.

מנהג זה החל בשנה בה חנכו בית מדרש במקום מצבת רבי מאיר בעל הנס, היה זה ב"פסח שני", והיתה אסיפה גדולה בה למדו בתורתו. ואחרי כן היה ששון ושמחה גדולה. ענו כולם ואמרו 'כן נעשה ביום זה בכל שנה ושנה!' ונקבע יום זה להרבות בשמחה.

(שד"ח מערכת א"י ו' ועי"ש)

במירוץ יש מערה לתלמידי שמאי והלל, ושם מתקבצים יהודים ב"פסח שני". מתפללים ואומרים מזמורים, וכשמוצאים מים בתוך המערה כולם שמחים, שהוא סימן שתתברך השנה...

(מסעות רבי יעקב - משליחו של רבי יחיאל מפריז)

בתוניסיה: אוכלים מצות במקום לחם, לפחות בארוחה אחת ... כל מי שניצל ממחלה או מסכנה, נודר או קרוביו נודרים לערוך אצלו סעודה לכבוד רבי מאיר בעל הנס, שזה יום ההילולא שלו.

רבנים, קרובים ושכנים מוזמנים לסעודה זו. וחובה להשתתף בסעודות רבות ככל האפשר ... את הבית מקשטים בשרשרות נייר צבעוני ובפרחים ... ומדליקים נרות לרוב. מגישים כיבוד עשיר, וקוראים משניות מדברי רבי מאיר שנדפסו בספרים מיוחדים ... סעודות אלו נערכו ביום, כי בערב נוהרים היהודים לבית הכנסת בנושאם נרות דולקים.

(ממנהגי שבטי ישראל)

האדמו"ר רבי אליעזר זאב מקרעטשניף הרחיב מאד בענין "פסח שני" וניהל שולחן ערוך וארוך ... כל באי ביתו היו לבושים בבגדי שבת. ועל השולחן דלקו שבע נרות כביום טוב. ארבע כוסות, מצה, מרור ושולחן ערוך מכל מטעמי פסח... ולא אכלו חמץ כלל בסעודה זו ואכלו אפיקומן...

ולפני כל כוס אמרו 'לשם יחוד'. ובכל כוס בירך אחד מן המסובים 'הגפן' להוציא את רבינו. וכן אמרו מזמורים מההגדה, מהם בדרך תפילה ובקשה, ומהם בשירה ובזמרה...

ורבים מאנ"ש מכל עיירות הסביבה נוהרים לשולחן זה. והארץ בשולחנו זה שעות רבות, בדברי תורה וחסידות. (רזא דעובדיא)

הגאון רבי יהונתן אייבשיץ דרש בשבת הגדול בסוגיית 'טמאים נידחים לפסח שני'. ראה רבי יהונתן מספר אנשים יוצאים החוצה דרך הפתח הקטן בצידי בית הכנסת. קרא לעברם בקול: "ראו, טמאים נידחו לפתח - לפסח שני..."

(אזה למושב)